

Duālo attiecību dilemma mākslas terapeitu pētniecības praksē

Indra Majore-Dūšele, Kristīne Mārtinsone, Ivans Jānis Mihailovs¹

Rīgas Stradiņa universitāte, Rehabilitācijas fakultāte, Latvija

¹ Rīgas Stradiņa universitāte, Komunikācijas fakultāte, Latvija

Ievads. Mākslas terapeiti kā veselības aprūpes profesijas pārstāvji ir atbildīgi par uz pētījumiem balstītas prakses attīstīšanu, ievērojot mūsdienu veselības un sociālās aprūpes politikas nostādnes. Pētījumu veikšana un pierādījumu uzkrāšana par mākslu terapijas efektivitāti un tās ierobežojumiem sekmē profesijas attīstību. Vienlaikus svarīgi ir apzināties, ka ne visiem pētījumiem, kas tiek veikti veselības aprūpē, var piemērot uz pierādījumiem balstītās prakses “rāmi”. Piemēram, lineārā (tiešā) cēloņsakarību veidā nav iespējams vērtēt dzīves kvalitāti un komplekso pieredzi cilvēkiem ar garīgās veselības problēmām, nespēju vai nevarību. Tāpat nav iespējams sadalīt izmērāmos komponentos visas pazīmes, ja intervences ir saistītas ar sociālajām attiecībām, cilvēcisku mijiedarbību. Pētniekam ir jāapzinās, ka pētījuma stratēģijas un dizaina izvēle var radīt diskusijas par ētikas jautājumiem un ētiskās dilemmas.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Referāta mērķis ir aktualizēt duālo attiecību dilemmu mākslas terapeitu pētniecības praksē. Izmantota primāro un sekundāro avotu un dokumentu analīze, ekspertu vērtējumi, kā arī gadījumu studijas.

Rezultāti. Duālo attiecību dilemma mākslas terapeitu pētniecības praksē ir aplūkota detalizētās filozofiskās, politiskās un metodoloģiskās debatēs. Piemēram, mākslu terapijas pētniecības praksē salīdzinoši bieži veidojas duālo attiecību problēma: ja pētnieks izvēlas datus ievākt pats, tad viņš uzņemas pildīt dubultas lomas (kā mākslas terapeits un kā pētnieks), tāpat kā klients / pacients, kurš vienlaikus kļūst par pētījuma dalībnieku. Pētniekam jāapzinās, ka minētās lomas var noteikt atšķirīgas prioritātes. Atbilstoši kvantitatīva pētījuma stratēģijas pamatpostulātiem pētniekam ir jābūt neitrālam un “ārpus procesa”. Tomēr mākslas terapijā tas nav iespējams, jo mākslas terapijas procesa sastāvdaļa ir terapeitisko attiecību veidošana un uzturēšana.

Secinājumi. Attiecību duālā daba var radīt ētisko pretrunu / spriedzi starp klienta / pacienta vajadzībām un pierādījumu zinātnisko stiprumu, respektīvi, mākslas terapeita atbildību pret klientu / pacientu un pētnieka atbildību par pētniecību un tās rezultātiem.